

hører man om et *Kranium*, der var gemt i en Seng som Værn mod Væggelus. I samme Sogn trak man også et Barn gennem et Ligs Arme for ved denne »Genfødelseskur« at helbrede det for en Sygdom. I *Egense* (Mov Sogn) i det nordøstlige Himmerland havde man o. 1870—80 en *klog Kone*, Ka Roels, der kurerede for engelsk Syge. Hendes Kure er skildrede af *S. Vestergaard Nielsen* i *Fra Himmerland og Kjær Herred* 1940. I *Henrik Laurssens* Afhandling om Anders Natmands Koglerier (Hist. Årb. for Thisted Amt 1940) redegøres for Overtro og Hjælp mod Kreatursygdomme ved en Natmands Hånd i Tiden o. 1734. Og i *Fynske Årbøger* 1940 har *Hans H. Fussing* på Grundlag af omhyggelige Arkivstudier givet en lærerig Fremstilling af en Hekserisag i Dalum 1651.

Litteraturen om vore *kloge Folk* har faet en værdifuld Tilvækst i *Johannes Bechs* Bog: »Laust Glavind, Vestjyllands sidste Troldmand« (1939, 80 S.), udsendt til Foreningen »Danmarks Folke-minder«s Medlemmer. Bechs Arbejde er et kærkomment Supplement til *H. P. Hønsens* Bog: »Kloge Folk i Vestjylland« (1925), men desforuden vil det få Betydning for alle senere Undersøgelser vedrørende »kloge Folk«, idet Bech fremkommer med en Række Oplysninger, der afslører Laust Glavinds Fremgangsmaade. Bogen er derved blevet usædvanlig interessant. Den giver også et stærkt Indtryk af de Levekår, en »klog Mand« i Slutningen af afvigte Årh. havde at leve under. Lystelige var de ingenlunde. Den kloge Mand og hans Familie blev betragtet som Væsener, man ikke vel kunde omgås på lige Fod med.

August F. Schmidt.

*

De nye Danmarkshistorier.

Der spørges i disse Aar stærkt efter en tidssvarende Skildring af selve Danmarkshistorien. *A. D. Jørgensens* »40 Fortællinger af Fædrelandets Historie« (1882), der har haft saa stor Betydning i Retning af at vække og skærpe Sansen for vort Folks Historie, ikke mindst i Sønderjylland, er kommet i Nyudgave (De unges Forlag, 1941), men den har jo for vort Slægtled den Mangel, at den slutter ved 1864, og en Danmarkshistorie, der slutter her, er nu ikke længer nogen Danmarks Historie. Hvad der er vundet indadtil siden 1864, vejer for tungt til at det nu mere kan udelades.

En ny Bog i samme Plan som *A. D. Jørgensens* er skrevet af de to Ledere af Nationalmuseets danske Samlinger *Johannes Brøndsted* og *Poul Nørlund* under den beskedne Titel »Seks Tværnsnit af Danmarks Historie« (Gyldendal, 1941). Den henvender sig ligesom 40 Fortæl-

linger til et bredt Publikum, og ligesom den er den inddelt i en Række Tværnsnit, her: Et fjernt Danmark. Bronzealder — Et Land i Nød. Ældste Jernalder — Vikingerne — Et Højdepunkt under Valdemarerne — Brydningstider omkring Reformationen — Kongevilje og Borger-sind. Her er Danmarks Historie fortalt paa en ny og frisk Maade. Det er ligesom Forfatterne træder tilbage og lader Kilderne tale; Kilderne er Fundene og Mindesmærkerne fra Danmarks Fortid, gengivet i prægtige Billeder. Det er Tingenes egen Tale, vi her møder, og det paa en Maade, som vi ikke er forvænnet med herhjemme. Men det er ikke blot Tværnsnit, men ogsaa Længdesnit, denne Bog giver, og det der træder stærkest frem i Længdesnittet, er det danske Særpræg, som i Pagt med eller paa Trods af fremmed Indflydelse har gjort sig gældende igennem 3000 Aar.

Men den, der spørger efter selve Danmarkshistorien, vil ikke kunne nøjes med de »seks Tværnsnit«. Det behøver han heller ikke, for der er kommet eller er i Færd med at komme ikke mindre end to nye store fuldstændige Danmarkshistorier.

Den ene er *Vilhelm la Cours* »Danmarks Historie« i to Bind paa tilsammen godt 800 Sider. (Berlingske Forlag, 1937—40). Da den allerede er ved at være udsolgt, skønt den først afsluttedes for godt et Aarstid siden, kan det synes overflødigt at omtale den, men dens fortrinlige — og farlige — Egenskaber maa ikke forties. Den er paa eet Punkt besægtet med Brøndstedts og Nørlunds Tværnsnit: i den frem-skudte Plads, som Billedstoffet har faaet, — det er imponerende, hvor meget nyt og spændende Billedstof la Cour har faaet samlet, og hvor smukt det er føjet ind paa sin rette Plads i Skildringen. Her har andre danske Historikere sikkert noget at lære af Vilhelm la Cour. Men det afgørende er dog Teksten, og her maa det straks siges, at Bogen er skrevet saadan, at den vil fængsle alle historisk interesserede, ja dette Værk vil utvivlsomt komme til at øve megen Indflydelse paa vort Slægtleds Opfattelse af Danmarks Historie indtil 1901, hvor Fremstillingen standser. Det kan dog ikke nægtes, at la Cours Skildring af Historien efter 1849 er baade altfor kortfattet i Forhold til de foregaaende Afsnit og altfor afgjort i sine Domme. Hans Uvilje mod Folkestyret, saadan som det har udviklet sig herhjemme i Tiden 1901—40, farver Fremstillingen ogsaa af Tiden før 1901, og det er en Fejl ved Bogen, at la Cour ikke skarpt skelner mellem sine egne Lidenskaber og Historiens Dom (f. Eks. i den ensidige Omtale af Provisoriekampene, af Brandesianismen og Grundtvigianismen). Hvor anderledes varsom og ansvarsbevidst var ikke A. D. Jørgensen i sin Vurdering af Aarsagerne til 1864?

Den anden store Danmarkshistorie i disse Aar er *Schultz' Danmarks-historie* i 6 Bind (J. H. Schultz' Forlag, 1941—). Her er dog ikke Tale

om nogen virkelig ny Danmarkshistorie, det er kun Titlen der er ny; i Virkeligheden er det en Nyudgave af den af *Aage Friis*, *M. Mackeprang* og *Axel Linvald* redigerede »Det danske Folks Historie« fra 1927. Ganske vist en stærkt omarbejdet og i visse Henseender virkelig forbedret Udgave. Da »Det danske Folks Historie« i sin Tid blev anmeldt her i Tidsskriftet (»Fortid og Nutid« VI, 334), gjorde Anmelderen (R. L. Balslev) opmærksom paa, at dette Værk ikke kunde maale sig med »Danmarks Riges Historie«: »Dels er visse Afsnit, særlig det 19. og 20. Aarh., stærkt udstykket; men navnlig er Kredsen af Historikere mere uensartet i Alder end den, der skrev »Danmarks Riges Historie«. Om end disse var meget forskellige, havde de dog væsentlige Træk til fælles. Det var een Generation, paavirket i sit Syn paa Danmarks Historie af Begivenhederne i 1864 og i sin Arbejdsmetode af den kritiske Skole i Tyskland.«

Den stærke Udstykning er fastholdt i den nye Udgave, og det kan ikke bestrides, at den har sine Fordele: at det er Knud Jessen, der skriver om Danmarks Natur gennem Tiderne, Brøndsted om Oldtiden og Hal Koch om den ældre Middelalder, virker betryggende, fordi de hver for sig er Specialister paa disse Felter, og her kunde Fremstillingen simpelthen ikke gøres bedre af nogen anden. Ligeledes hilser man med Glæde, at det nu er Bøggild Andersen, der skal skrive om Christian IV's Tidsalder. Men er 20 Forfattere alligevel ikke for meget? Det er ikke blot i Alder, at Uensartetheden gør sig gældende, men ogsaa i Grundsyn og i videnskabelig Arbejdsmetode. Og er det helt forsvarligt, at H. P. Hanssen og P. Munch stadig staar som Forfattere af Afsnittene om henholdsvis Sønderjylland og Danmark under Verdenskrigen? Er det ikke at stille for store Krav til dem, at de uhildet skal skildre Begivenheder, som de selv har virket stærkt ind paa — stærkere end de i deres Beskedenhed har givet Udtryk for. 5. og 6. Bind er ganske vist endnu ikke udkommet, og det er altsaa meget vel muligt, at der paa een eller anden Maade er raadet Bod paa dette Misforhold, som den nye Udgave nødigt skulde »arve« fra »Det danske Folks Historie«. Men Prospektet virker i hvert Fald ikke beroligende i den Henseende.

M. H. t. Billedstoffet betegner den ny Udgave et afgjort Fremskridt, ligesom i det hele Udstyret nu svarer langt bedre til Værkets monumentale Anlæg end Førsteudgavens.

R. S.